

Міненко Кирило Вікторович,

начальник управління з питань нотаріату
Головного територіального управління юстиції
у м. Києві

Романова Ніколь Віталіївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ

Корупція є негативним соціальним явищем, яке деморалізує суспільство та породжує недовіру до органів державної влади, органів місцевого самоврядування нівелюючи її авторитет, уповільнюючи темпи економічного розвитку держави в цілому. Протягом останнього часу в Україні була створена законодавча база для запобігання та подолання корупції, що свідчить про пріоритетність цієї реформи, однак спостерігається недостатня ефективність результатів діяльності у цій сфері.

На міжнародному рівні питання створення політики протидії корупції врегульовано Конвенцією ООН проти корупції, прийнятою від 31 жовтня 2003 року, Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією прийнятою від 27 січня 1999 року, Цивільною конвенцією про боротьбу з корупцією прийнятою від 4 листопада 1999 року, які ратифіковані Україною. На підставі ратифікації та задля виконання визначених в них зобов'язань було затверджено Указ Президента України від 11.09.2006 № 742/2006 «Про Концепцію подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності”», а пізніше Указ Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011 «Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки», які визначали політику країни та були чинними в період певного проміжку часу.

За час проведення антикорупційної реформи в Україні було сформовано законодавчу базу для запобігання і протидії корупції, яка складається з Закону України від 14.10.2014 № 1699-VII «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» (наразі включено до порядку денного Проект Закону про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки від 18.09.2018 № 2543-VIII), Закону України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції», Закону України від 14.10.2014 № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України», Закону України від 07.06.2018 № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд», Закону України від 10.11.2015 № 772-VIII «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Указу Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 «Про Національну раду з питань антикорупційної політики», Наказу Мін'юсту України від 23.06.2010 № 1380/5 «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів», Наказу Мін'юсту України від 11.01.2012 № 39/5 «Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення», Рішення Національного агентства з питань

запобігання і протидії корупції від 10.02.2017 № 56 «Про затвердження Порядку проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», Наказу Генеральної прокуратури України від 12 квітня 2016 року № 149 «Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру», Наказу Нацдержслужби від 05.08.2016 № 158 «Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» тощо. Прийняття такої ґрунтовної кількості нормативно-правових актів з початку антикорупційної реформи забезпечило на високому рівні регламентацію загальних положень, сформувало необхідний мінімум категоріально-понятійного апарату для правильного механізму реалізації антикорупційної політики держави.

Так, існує багато підходів до розуміння сутності поняття корупції, які умовно можна об'єднати у декілька концепцій: 1) корупція розуміється як підкуп-продажність державних службовців; 2) корупція розглядається як зловживання владою або посадовим становищем, використання повноважень чи статусу посади, здійснене для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб; 3) корупція розглядається як елемент організованої злочинності [1].

З прийняттям Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією поняття корупції в міжнародному вимірі визначається як: «Прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дача або одержання хабаря чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливість її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабаря, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [2].

Законом України «Про запобігання корупції» корупцією визнається використання службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди з метою протиправного використання службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [3].

Із розробкою всіх цих реформ, очікування громадськості щодо їхнього реального впровадження є дуже високими. Натомість, рівень громадської довіри до основних державних інституцій у контексті корупції практично не зріс порівняно з відповідними показниками доєвромайданівського періоду. Опитування, проведене Національним демократичним інститутом (НДІ в Україні), показало, що корупція посідає четверте місце у переліку ключових проблем (на першому місці – підвищення цін, на другому – конфлікт у східній Україні, на третьому – безробіття), а антикорупційна реформа є найбільшим пріоритетом для національної політики, у той час як судова реформа отримала четверте місце у переліку пріоритетів. Transparency International (далі – TI) у своєму звіті щодо населення і корупції у країнах Європи та Центральної Азії (2016 рік) зазначає, що 70% українців не відчувають зниження

рівня корупції після Євромайдану; на їхню думку, державні службовці (65%), народні депутати (64%), працівники податкових служб (62%), судді (61%), Президент і Прем'єр-міністр (60%) є найбільш схильними до корупції [4].

Для євромайданівських протестувальників однією з найважливіших була судова реформа. Більшість (94%) респондентів назвали корумпованість суддів основним фактором, який підриває довіру до судової системи. Серед інших факторів були також названі залежність суддів від політиків (81%) та олігархів (80%); вирішення судових справ за гроші (77%); та взаємне прикриття у системі правосуддя (73%). Дослідження, яке у травні-червні 2016 року проводила компанія «GFK Україна» у рамках проекту USAID «Справедливе правосуддя», свідчить про надзвичайно низький рівень довіри до судової влади (10% респондентів) та органів прокуратури (11%). Відповідно до дослідження компанії Dragon Capital та Європейської бізнес асоціації, здійсненого у вересні 2016 року, міжнародні інвестори вважають, що найбільшими перепонами для інвестування в Україну є масова корупція (середній показник – 8,5 балів із 10 можливих) та недостатня довіра до судової системи (7,5 балів). Найбільш позитивними кроками, які має зробити українська влада для залучення міжнародних інвестицій, на думку інвесторів, є перезавантаження судової системи за рахунок люстрації її діючих представників і залучення нових суддів (середній показник – 7,6 балів із 10 можливих), а також притягнення до відповідальності багатьох високопосадовців і суддів за корупцію (7,4 балів).

Станом на 2017 року Україна здобула 30 балів зі 100 можливих у дослідженні антикорупційної мережі ТІ «Індекс сприйняття корупції» (Corruption Perceptions Index, CPI) і посіла 130 місце зі 180 країн, де показник «1» означає найменш корумповану країну. Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у минулому році (29 балів, 131 місце зі 176 країн). Індекс є оцінкою від 0 (дуже високий рівень корупції) до 100 (вкрай низький рівень корупції) та вказує на рівень сприйняття корупції у державному секторі країни або території [5].

Дослідження «Сприйняття успішності проведення антикорупційної реформи в Україні», яке проводилось протягом жовтня-грудня 2017 року із застосуванням фокус-групового методу в різних областях свідчить, що перешкодами в боротьбі з корупцією у більшості випадків є високий рівень суспільної толерантності до корупції та загальна зневіра у можливість побороти корупцію. У списках ключових корупційних проблем спостерігається цілий блок загальних для всіх регіонів проблем. У свою чергу специфічні проблеми пов'язані, як правило, з географічним розташуванням (прикордонні райони) або наявністю спеціалізованих підприємств чи видобування корисних копалин та переробки природних ресурсів, це такі як: «Побутова корупція в освітній і медичній сферах, комунальне майно (неефективне управління, розтрата, непрозорі тендери, землевідведення, будівництво), політична корупція (лобізм незаконних

рішень, непрозорі призначення на посади), корупція в діяльності порту та на митниці та інші» [6].

Висновки. Діяльність органів державної влади в Україні спрямована на подолання корупції, супроводжується певними ризиками та недоліками постійно розвивається, оновлюються підходи до реформування, враховується міжнародний досвід, рекомендації. Для отримання результатів антикорупційної політики повинен пройти певний час, а також потрібно докласти зусилля не тільки державі в особі відповідних органів та їх посадових і службових осіб, а й самим громадянам України, показавши свою правову і політичну свідомість.

Список використаних джерел

1. Валушко І. В. Інститути громадянського суспільства у системі антикорупційної політики України: дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2017. 217 с.

2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією
URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102.

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради. 2014, № 49. Ст. 2056.

4. Четвертий раунд оцінювання запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів. URL: <https://rm.coe.int/gresoeval4rep-2016-9-p3-76-gresco-19-23-2017-/1680737206>.

5. ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ-2017. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/>.

6. Сприйняття успішності проведення антикорупційної реформи в Україні: регіональний вимір. Київ, 2018. 124 с.

Мойсей Любомир Олексійович,

начальник Західної територіальної групи з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України, кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Забезпечення соціального захисту військовослужбовців в Україні є пріоритетним завданням держаних інституцій на сучасному етапі розвитку та становлення державності. Саме належний соціальний захист військовослужбовців Збройних Сил України, що включає в себе процеси задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі є вагомим чинником у розбудові правової держави та громадянського суспільства.